

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н.КАРАЗИНА

Кафедра економічної кібернетики та прикладної економіки

Затверджено на засіданні
вченої ради економічного
факультету
протокол № 8 від 22.06.2018 р.
Голова вченої ради
економічного факультету
_____ О.І.Давидов

ПРОГРАМА

Комплексного атестаційного екзамену за фахом
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма Прикладна економіка

Затверджено на засіданні
кафедри економічної кібернетики
та прикладної економіки
протокол № 11 від 11.06.2018 р.
Зав. кафедрою економічної
кібернетики та прикладної
економіки
_____ Т.В.Меркулова

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма комплексного атестаційного екзамену є міждисциплінарною, вона охоплює основну проблематику навчальних дисциплін, що вивчають студенти в межах навчального плану освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за спеціальністю 051 «Економіка» освітня програма «Прикладна економіка».

До числа таких дисциплін входять:

1. Світова економіка та глобалізація
2. Менеджмент проектів
3. Прикладна економетрика
4. Моделювання економіки
5. Економічна динаміка
6. Імітаційне моделювання

Комплексний атестаційний екзамен є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти фахової підготовки студентів. Рівень фахової підготовки встановлюється опосередковано за допомогою різних за формою завдань і складається з теоретичної (тестові завдання) та практичної (розв'язання комплексної ситуаційної задачі з вищезазначених дисциплін) частин.

II. ЗМІСТОВНА ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

1. Світова економіка та глобалізація

Мета курсу: оволодіння теоретичними знаннями щодо сучасних аспектів міжнародних економічних відносин, закономірностей економічної діяльності в сучасних умовах посилення глобальної конкуренції, розвитку інтеграційних процесів, перспектив та переваг процесу інтеграції України у світове господарство як на рівні держави, так і на мікрорівні; формування практичних навичок аналізу економічних процесів в умовах глобалізації.

Зміст дисципліни розкривається в таких темах. Сучасна світова економіка і глобалізація, трансформація сучасної світової економіки, нові тенденції і проблеми розвитку світової торгівлі, міжнародна валютно-

фінансова система і валютні курси, міжнародна інвестиційна діяльність і економічний розвиток держав, міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки, міжнародна координація економічної політики, досвід реформування регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, досвід створення і функціонування вільних (спеціальних) економічних зон в Україні, інтеграція України у міжнародну економічну систему.

Список рекомендованих джерел:

1. Charles P. Kindleberger. International economics. – 10th ed. – Homewood, Illinois: Richard D Irwin, 1996. – 686 p.
2. Salvatore D. International Economics. – 7-th ed. – N.Y.: McMillan, 2001. – 864 p.
3. Амеліна І. В. Міжнародні економічні відносини. Навч. посіб. /Амеліна І.В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 256 с.
4. Герасимчук В.Г., Войтко С.В. Міжнародна економіка: Навч. посіб. – К.: Знання, 2009. – 310 с.
5. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія. Економічна нобелелогія. – К.: Академія, Альма-матер, 2005. – 335 с.
6. Киреев А.П. Международная экономика: Учебное пособие для ВУЗов в 2-х ч. – М.: Международные отношения, 2000. – 416 с.
7. Пейбро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения/под ред. Н.С. Бабинцевой. – М.: Прогресс-Универс, 1994. – 496 с.
8. Чухно А. А. Сучасні економічні теорії. – К.: Знання, 2007. – 878 с.

2. Менеджмент проектів

Мета курсу: формування системи теоретичних знань та практичних навичок з управління проектами.

Зміст дисципліни розкривається в таких темах. Сутність планування. Основні поняття, правила та порядок побудови сітьових графіків. Метод

критичного шляху. Часові параметри сітьових моделей. Порядок та правила розрахунку сітьових графіків. Метод формування оцінок та аналізу ризику в проектах – PERT. Діаграми Ганта, розподіл необмежених ресурсів за роботами проекту. Послідовний метод розподілу обмеженого ресурсу за роботами проекту. Паралельний метод розподілу обмеженого ресурсу за роботами проекту. Управління вартісними характеристиками проекту. Управління проектами за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення (Win QSB, MS Project).

Список рекомендованих джерел:

1. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посібник / Кобиляцький Л.С. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
2. Кононова К.Ю. Управління проектами: Методичні вказівки для студентів спеціальності «Економічна кібернетика» та «Прикладна економіка». – Х.: ХНУ, 2005. – 25с.
3. Кортер Дж., Марквис А. Microsoft Project 2000. – М.: Лори, 2001. – 642 с.
4. Лапыгин Ю.Н. Управление проектами: от планирования до оценки эффективности. – М.: «Омега-Л», 2008. – 252 с.
5. Мазур И.И. Управление проектами: Уч. пособие для вузов: / Мазур И.И. – М.: Экономика, 2001. – 574 с.
6. Ньюэлл М. Управление проектами для профессионалов. – М.: «Кудиц-Пресс», 2008. – 416 с.
7. Рассел Д. Управление высокотехнологичными программами и проектами. – М.: «Академия АйТи», 2004. – 472 с.
8. Садердинов А.А. Построение комплексных программно-технических проектов интегрированных систем организационного управления: Обобщение теории и практики проектирования / Садердинов А.А. – М.: Маркетинг, 2001. – 287с.
9. Хелдман К. Профессиональное управление проектами. – М.: «Бином», 2005. – 517с.

3. Прикладна економетрика

Мета курсу: вивчення методів побудови адекватних економетричних моделей та прогнозу поведінки реальних економічних процесів на підставі використання сучасних програмних засобів.

Зміст дисципліни розкривається в таких темах. Предмет економетрики. Проста лінійна регресія. Метод найменших квадратів, властивості оцінок параметрів регресії. Множинна лінійна регресія. Порушення основних припущень класичного кореляційно-регресійного аналізу: мультиколінеарність, гетероскедастичність, автокореляція. Прогнозування на підставі економетричних моделей.

Список рекомендованих джерел:

1. Hamilton J. Time Series. – Princeton, 1994. – 820 p.
2. Доугерти К. Введение в эконометрику: Пер. с англ. — М: ИНФРА-М, 1999. – 402 с.
3. Здрок В.В. Економетрія: Підручник, затверджений МОН / Здрок В.В., Лагоцький Т.Я. – К., 2010. – 541с.
4. Иванов В.В. Анализ временных рядов и прогнозирование экономических показателей. – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 1994. –230 с.
5. Ковпак Е.О. Прикладная эконометрика и временные ряды: Учебное пособие для студентов специальности «Экономическая кибернетика» и «Прикладная экономика». – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2013. – 135 с.
6. Комашко О.В. Раєвська О.В. Румянцев Н.В. Прикладная економетрика: Конспект лекцій для магістрів спеціальності «Прикладна економіка», т. II Базові модулі/ під ред. А.І.Черняка. – Донецьк, Вид-во Донецького нац. ун-у, 2004. – с. 22-139.

4. Імітаційне моделювання

Мета курсу: оволодіння теоретичними знаннями, формування практичних умінь і навичок аналізу та моделювання економічних систем і процесів.

Зміст дисципліни розкривається в таких темах. Поняття моделі і моделювання, основні положення СМД-методології і методології гнучких систем. Класичні методи і моделі, які застосовуються в економічному моделюванні: метод аналогій, безперервні і дискретні моделі, регресійні моделі, балансові моделі, оптимізаційні моделі, графи (мережні моделі, моделі теорії черг, дерева рішень). Задачі лінійного програмування і методи їх вирішення, нелінійні і багатокритеріальні моделі оптимізації, оптимізація в умовах невизначеності. Метод системної динаміки: основні стадії і техніка системно-динамічного підходу (формулювання проблеми, аналіз предметної сфери і визначення меж системи); побудова концептуальних моделей (діаграм причинно-наслідкових зв'язків і діаграм потоків), реалізація системно-динамічних моделей у середовищі Powersim; перевірка вірогідності, аналіз чутливості, планування і проведення експериментів, аналіз результатів і формулювання рекомендацій; економічні аплікації методу системної динаміки.

Список рекомендованих джерел:

1. Meyer W. J. Concepts of Mathematical Modeling. – Courier Dover Publications, 2004. – 440 с.
2. Sterman J.D. Business Dynamics. System Thinking and Modelling for a Complex World. – Mc-Grow-Hill Higher Education, 2000. – 982 p.
3. Senge P. Fifth discipline. Сенге П Издательство: Олимп-Бизнес:- 2003. – 408 с.
4. Голиков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів. – К.: Знання, 2009. – 222 с.
5. Замков О.О. и др. Математические методы в экономике. - М.:ДИС, 1998. – 366 с.

6. Лотов А.В., Поспелова И.И. Многокритериальные задачи принятия решений: учебное пособие. – М. МАКС Пресс, 2008. – 197 с.

7. Меркулова Т.В. Экономико-математическое Моделирование учебное пособие / Т.В. Меркулова, Т.В. Биткова Т.В., Е.Ю.Кононова; под общ. ред. Т.В. Меркуловой. – [2-е изд., дораб.] – Харьков: Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, 2011. – 276 с.

8. Федосеев В.В. и др. Экономико-математические методы и прикладные модели. – М.:ЮНИТИ, 1999. – 391 с.

9. Шелобаев С.И. Математические методы и модели в экономике, финансах, бизнесе. – М.:ЮНИТИ, 2000. – 338 с.

5. Економічна динаміка

Мета курсу: показати, як методи та теорія динамічних систем можуть бути застосовані у прогнозуванні довгострокової поведінки економічних процесів та явищ.

Зміст дисципліни розкривається в наступних темах. Економічна динаміка як засіб економічного дослідження. Вступ до економічної динаміки. Визначення об'єкта, предмета та методу. Історія їх розвитку. Лінійні макромоделі. Аналіз лінійних макромоделей на прикладі моделей рівноважних цін, економічного зростання, оптимального управління і т.і. Нелінійна динаміка. Методологія аналізу нелінійних економічних систем. Лінеаризація, локальна стабільність та ефект впливу глобальної поведінки на економічні системи. Граничні цикли в економічних системах. Аналіз динамічних моделей з циклами. Приклади відомих економічних систем з граничними циклами. Хаотична динаміка в економіці. Аналіз хаотичних систем. Економічні застосування. Основи теорії катастроф.

Список рекомендованих джерел:

1. Gandolfo G. Economic Dynamics, 4th ed. – Springer, 2010. – 829 p.
2. Pierre N. V. Tu. Dynamical Systems, 2nd, rev. and enlarged ed. – New York: Springer-Verlag, 1995. – 314 p.

3. Turnovsky Stephen J. Methods of Macroeconomic Dynamics. – MIT Press, 2000. – 671 p.

4. Лысенко Ю.Г., Петренко В.Л., Тимохин В.Н., Филиппов А.В. Экономическая динамика: Учебное пособие. – Донецк: ДонГУ, 2000. – 176с.

5. Меркулова Т.В. Моделирование экономической динамики. Часть I: Линейные модели: Учебно-методическое пособие для студентов специальности «Экономическая кибернетика» и «Прикладная экономика». – Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2013. – 49 с.

6. Милованов В.П. Неравновесные социально-экономические системы: синергетика и самоорганизация. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 264 с.

7. Пу, Т. Нелинейная экономическая динамика: пер. с англ. / Т. Пу. – Ижевск: Изд-во Удмуртского ун-та, 2002. – 200 с.

6. Моделювання економіки

Мета курсу: оволодіння теоретичними знаннями, формування практичних умінь і навичок аналізу та моделювання економічних систем і процесів.

Зміст дисципліни розкривається в таких темах. Моделювання як метод наукового пізнання. Поняття моделі і моделювання. Економіка як об'єкт модулювання. Критерії в економіко-математичному моделюванні. Умовна субоптимізація. Людино-машинні процедури. Оптимізація в умовах невизначеності. Виробничі функції. Дефініція, властивості і характеристики. Побудова виробничих функцій на підставі реальних даних. Типові виробничі функції. Урахування науково-технічного прогресу в виробничих функціях. Застосування виробничих функцій. Міжгалузевий баланс. Модель Леонтьєва та її аналіз. Продуктивність технологічної матриці. Модель Канторовича. Оптимальні оцінки та аналіз оптимального плану. Взаємозамінність продуктів та ресурсів. Прості моделі динаміки ВП та НД. Оптимальний розподіл НД. Неокласичні моделі росту, модель Солоу. Оптимальний збалансований ріст. Правило Фелпса. Теорія споживчих уподобань.

Відносини уподобання, аксіоми уподобання. Функції корисності та їх аналіз. Рівняння Слуцького. Аналіз споживчого попиту.

Список рекомендованих джерел:

1. Биткова Т.В., Иванов С.Н. Экономическое моделирование. – в кн.: Прикладная экономика (для магистров). Т.1. – ДонНУ, 2000
2. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2003.
3. Вовк В.М. Математичні методи дослідження операцій в економіко-виробничих системах: Монографія – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007.
4. Гранберг А.Г. Математические модели социалистической экономики. – М.: Экономика, 1980.
5. Замков О. О., Толстопятенко А. В., Черемных Ю.Н. Математические методы в экономике: Учебник. – М.: Дело и сервис, 2001.
6. Интрилигатор М. Математические методы оптимизации и экономическая теория. – М.: Абрис-пресс, 2002.
7. Колемаев В. А. Математическая экономика: Учебник. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
8. Меркулова Т.В., Биткова Т.В., Кононова Е.Ю. Экономико-математическое моделирование. Х.:ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009.
9. Орлова И. В. Экономико-математическое моделирование. Практическое пособие по решению задач. – М.: ВЗФЭИ, 2005.
10. Экономико-математические методы и прикладные модели. / под ред. В.В. Федосеева. — М.: ЮНИТИ, 1999.

3. СТРУКТУРА ІСПИТУ ТА МЕТОДИКА ЙОГО ПРОВЕДЕННЯ

Комплексний атестаційний екзамен є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти фахової підготовки студентів. Рівень фахової підготовки встановлюється опосередковано за допомогою різних за формою завдань і складається з двох частин:

1) теоретичної – письмова тестова перевірка знань категорій з комплексу вищезгаданих дисциплін, що входять до програми кваліфікаційного атестаційного іспиту.

2) практичної – письмове розв'язання із відповідним аналізом та висновками комплексного ситуаційного або розрахунково-аналітичного завдання із дисциплін, які формують магістра зі спеціальності «Економіка» освітньої програми «Прикладна економіка», що дозволяє перевірити сформованість відповідних умінь та навичок.

Процедура проведення кваліфікаційного екзамену:

1. На екзамені кожен студент групи отримує бланк для написання відповіді. Викладач проводить інструктування щодо заповнення бланка відповіді. У бланку кожен студент повинен зазначити власні реквізити (групу, прізвище, ініціали), дату проведення екзамену.

2. Державна екзаменаційна комісія відкриває конверт з білетами. Отримавши білет, кожен студент у бланку відповідей фіксує його номер.

3. На першому етапі екзамену проходить письмова відповідь на тестові питання з фахових дисциплін підготовки магістра протягом 40 хвилин.

4. На другому етапі – письмове виконання комплексного ситуаційного або розрахунково-аналітичного за спеціальністю протягом 1 астрономічної години.

5. Після перевірки та усного обговорення членами ДЕК письмових екзаменаційних робіт студента члени ДЕК ставлять підсумкову оцінку.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКЗАМЕНУ

При формуванні загальної оцінки виходити з того, що у структурі комплексного атестаційного екзамену тестові завдання становлять 30%, а комплексні кваліфікаційні завдання (ситуаційні вправи) — 70%.

Таблиця 4.1

Відповідності балів та критеріїв оцінювання тестової частини комплексного атестаційного екзамену для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Критерії оцінювання (% правильних відповідей)	Бали	За національною шкалою
90-100%	90-100	відмінно
80-89%	80-89	добре
70-79%	70-79	добре
60-69%	60-69	задовільно
50-59%	50-59	задовільно
30-49%	30-49	незадовільно
1-29%	1-29	

Таблиця 4.2

Відповідності балів та критеріїв оцінювання атестації студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» при вирішенні розрахунково-аналітичного завдання

Бали	За національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100	відмінно	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане повністю, відповідь обґрунтовано, висновки й пропозиції аргументовані й оформлені належним чином.
80-89	добре	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане повністю, але припущено незначних неточностей у розрахунках або оформленні; або за умови належного оформлення завдання виконано не менше як на 80%.

70-79	добре	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане повністю, але припущено незначних неточностей у розрахунках або оформленні; або за умови належного оформлення завдання виконано не менше як на 70%.
60-69	задовільно	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане не менш як на 70% за умови належного оформлення; або не менш як на 60% за умови припущення незначних помилок у розрахунках або оформленні.
50-59	задовільно	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане не менш як на 50% за умови належного оформлення; або за умови припущення незначних помилок у розрахунках або оформленні.
30-49	незадовільно	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане менш як на 50%. Припущені принципові помилки в розрахунках і оформленні.
1-29	незадовільно	Комплексне розрахунково-аналітичне завдання виконане менш як на 30%. Припущені принципові помилки в розрахунках і оформленні.

Рішення щодо присвоєння кваліфікації «магістр» Державна екзаменаційна комісія приймає за умови отримання студентом позитивної оцінки як за тести, так і за виконання комплексного кваліфікаційного завдання.

У разі отримання студентом незадовільної оцінки хоча б із однієї складової, комплексний державний іспит оцінюється Державною екзаменаційною комісією «незадовільно».